TEATR NARODOWY

założony w 1765 roku

•

ROMANS O SARMACYJEJ

prapremiera 4 lutego 1972

Mniemaniem było u obcych, a nawet i u nas samych, że letkość i giętkość nasza, łatwość w przejmowaniu i naśladowaniu wszystkiego, co tylko oczy nowością uderza, uczyniły nas ludem raczéj naśladowczym, niż noszącym oddzielną Narodowości cechę. Niesłusznym jest mniemanie podobne; geograficzne położenie nasze, powietrze którém oddychamy, prawa pod któremi żyliśmy, jak innym narodom tak i nam pewne wycisnęły znamię, a nieograniczona wolność, której używali przodkowie nasi, i wadom i przymiotom wszelką bojaźń, wszelki odejmując przymus, dozwoliły obydwóm okazać się widoczniéj i silniéj. Bujność rodzajnej ziemi wzywała nas do rolnictwa, natarczywość najezdnych sąsiadów do wojen ustawnych.(...) U nas przy powszechnéj, iż tak rzekę bezkarności nie widziano ani w publicznych zatargach passyj zawziętych, ani zbrodni w życiu cywilnym. Zawsze dobroć i uprzejmość przemagały nad gniewem. Rząd arystokratyczno-gminny, gdzie się mniéj lub więcéj potrzebowano nawzajem, uczynił szlachtę naszę uprzejmą i giętką; sam zbytek wolności, samo prawo mówienia Królom prawd najostrzejszych, uczyniło ją otwartą i śmiałą; ciąg nieprzerwanych wojen wytrwałą, bitną, kochającą się w rycérskich ćwiczeniach; dostatki ludzką, gościnną, chciwą rozkoszy i zabaw. Zarzucają nam skłonność do nieposłuszeństwa i zbytków, lecz bojaźń i zawiść ku władzy królewskiej nie uwalniała nas nigdy od uszanowania tronowi winnego. Niemasz podobno narodu, w którymby Królom większą cześć oddawano jak w naszym; nigdy tron polski krwią niebył zbroczonym. (...)

Przy tylu świetnych zaletach, i wad naszych nie należy zataić; niektóre samo może przyrodzenie i dawnego rządu nałogi, inne późniejsze czasy, przygody których doznawaliśmy, obce przewodzenia, długa wspólność z postronnémi nadały. Przy rządzy chwały i znaczenia, niejesteśmy i od zawiści wolnémi, ztąd niełatwo przebaczone ni znakomitsze talenta, ni nawet gorujące dostatki, przy gorącym zapale, z którym chwytamy się wszystkiego, co tylko jest szlachetném, pożytecznem i piękném, zbywa nam na statku i wytrwałości; nigdy niebezpieczeństwo nie ustraszy Polaka, lecz ciągła praca łatwo go zrazi. Bić się i używać, to jest, co Polak lubi. Nieograniczona wolność w czynach i słowach, któréj przez wieków tyle używaliśmy, uczyniła nas mniéj niż zmiana czasów wymaga, ostrożnémi w postępkach i mowie. (...)

Kto wié jeżeli ten cios okropny, który w cieniach śmierci przez lat tyle naród Polski pogrążył, nie był na przyszłość dobroczynném opatrzności zrządzeniem. Dotknęła ona Polaków, by ich uleczyć z tych wad i przesądów, które powszechnéj zguby naszéj stały się przyczyną. Bodajby ogień doświadczenia, przez który przeszliśmy, pożywszy skazy, czyste tylko cnoty zostawił.

J. U. Niemcewicz, *Uwagi nad upadkiem i charakterem narodu polskiego*, 1849.

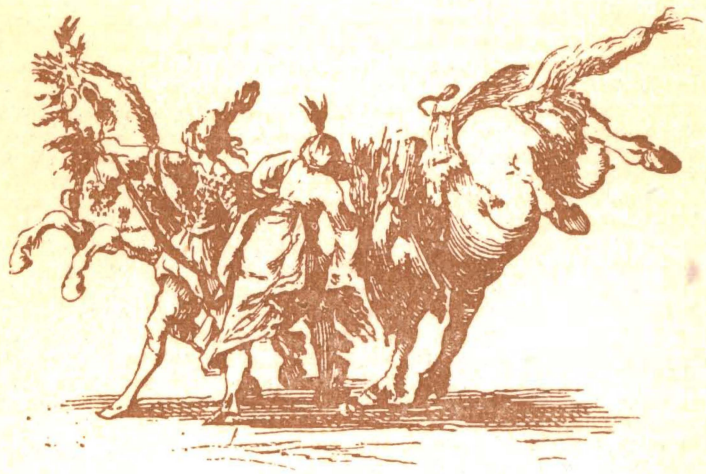

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły poczciwe!
Dla ciebie zjadłe smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta nie zelżywe.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździsz w umyśle rozkoszy prawdziwe.
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

Ignacy Krasicki

Czytając historię rządu Polski, trudno zrozumieć, jak państwo tak dziwacznie urządzone mogło się tak długo utrzymać. Wielkie ciało złożone z wielkiej liczby członków martwych i z nieznacznej liczby członków w niezgodzie ze sobą pozostających, których ruchy prawie niezależne od siebie nawzajem, nie mając żadnego wspólnego celu, wzajemnie się niszczą, ciało, które pozostaje w ciągłym ruchu, lecz nic nie robi, nie stawia żadnego oporu wobec zakusów z zewnątrz, rozpada się pięć lub sześć razy w ciągu każdego wieku, popada w bezwład przy każdym wysiłku, przy każdej próbie zaspokojenia swych potrzeb, a mimo to żyje i utrzymuje się w sile — oto, sądzę, jedno z najdziwniejszych widowisk, jakie mogą wprawiać w zdumienie myślącą istotę. Widzę, jak wszystkie państwa Europy szybko chylą się ku upadkowi. Monarchie, republiki, wszystkie te narody o tak świetnych instytucjach, wszystkie te pięknie zrównoważone rządy są zgrzybiałe, zagrożone bliską śmiercią; a Polska, kraj wyludniony, spustoszony, uciemiężony, stojący otworem dla napastników, wydany na łup nieszczęściom i anarchii, tryska jeszcze młodzieńczym zapałem, waży się jeszcze domagać rządu i praw, jakby się dopiero narodziła. Zakuta w kajdany rozmyśla nad sposobami zachowania wolności; czuje w sobie siłę, której przemoc tyranii ujarzmić nie zdoła. Zdaje mi się, że widzę Rzym oblężony, spokojnie rządzący ziemiami, na których wróg dopiero co rozbił obozy. Strzeżcie się, dzielni Polacy! Strzeżcie się, abyście — chcąc, żeby wam było za dobrze — nie pogorszyli swej sytuacji. Myśląc o tym, co chcecie zyskać, nie zapominajcie o tym, co możecie stracić. Naprawiajcie, jeśli można, wady swego ustroju, ale nie gardźcie ustrojem, który zrobił was tym, czym jesteście. Kochacie wolność, jesteście jej godni; broniliście jej przeciw najeźdźcy potężnemu i chytremu, który udając, że wiąże was więzami przyjaźni, zakuł w łańcuchy niewoli. Teraz znużeni zamieszkami w ojczyźnie, tęsknicie za spokojem. Myślę, że spokój uzyskać jest bardzo łatwo; ale pogodzić go z wolnością — to mi się wydaje trudne.

Jean-Jacques Rousseau, **Uwagi o rządzie polskim** (1771 r.).

Program zastępczy

Cena zł 2.—

WDA-1. Zam. 2741./72. 2000. A-8

TEATR NARODOWY

założony w roku 1765

ROMANS O SARMACYJEJ

Wybór i układ tekstów:
MARIA ADAMCZYK, ROMAN KORDZIŃSKI

OSOBY

Część I

Tramwaj

Obywatele — ANITA DYMSZÓWNA
MARIA GŁOWACKA
HALINA MICHALSKA
DANUTA WODYŃSKA
ROMAN BARTOSIEWICZ
ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
WOJCIECH ZEIDLER

Piast — CZESŁAW JAROSZYŃSKI

Koronacja

Król — HENRYK MACHALICA

Piast — CZESŁAW JAROSZYŃSKI

Biskupi — ROMAN BARTOSIEWICZ
MICHAŁ PLUCIŃSKI
KAZIMIERZ ZARZYCKI

Statyści polscy — ANDRZEJ BOGUCKI
JÓZEF PIERACKI

Szlachta stara — ALEKSANDER BŁASZYK
WOJCIECH BRZOZOWICZ
CZESŁAW LASOTA
GUSTAW LUTKIEWICZ
EUGENIUSZ ROBACZEWSKI
ZDZISŁAW SZYMAŃSKI
JERZY TUREK
KRZYSZTOF WIECZOREK

Szlachta młoda — ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
KAROL STĘPKOWSKI
PAWEŁ UNRUG
WOJCIECH ZEIDLER

Sejmik I

Piast — CZESŁAW JAROSZYŃSKI

Król — HENRYK MACHALICA

Biskupi — MICHAŁ PLUCIŃSKI
KAZIMIERZ ZARZYCKI

Statyści polscy — ANDRZEJ BOGUCKI
JÓZEF PIERACKI

Satyr — DAMIAN DAMIĘCKI

Szlachta stara — ROMAN BARTOSIEWICZ
ALEKSANDER BŁASZYK
WOJCIECH BRZOZOWICZ
CZESŁAW LASOTA
GUSTAW LUTKIEWICZ
EUGENIUSZ ROBACZEWSKI
ZDZISŁAW SZYMAŃSKI
JERZY TUREK
KRZYSZTOF WIECZOREK

Szlachta młoda — ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
KAROL STĘPKOWSKI
PAWEŁ UNRUG
WOJCIECH ZEIDLER

Dworek i wesele

Biskupi — ROMAN BARTOSIEWICZ
KAZIMIERZ ZARZYCKI

Szlachta stara — ALEKSANDER BŁASZYK
WOJCIECH BRZOZOWICZ
CZESŁAW LASOTA
GUSTAW LUTKIEWICZ
EUGENIUSZ ROBACZEWSKI
ZDZISŁAW SZYMAŃSKI
JERZY TUREK
KRZYSZTOF WIECZOREK

Szlachta młoda — ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
KAROL STĘPKOWSKI
PAWEŁ UNRUG
WOJCIECH ZEIDLER

Piast — CZESŁAW JAROSZYŃSKI

Matka Polonia — WIESŁAWA MAZURKIEWICZ

Król — HENRYK MACHALICA

Biskup — MICHAŁ PLUCIŃSKI

Panny — ANITA DYMSZÓWNA
MARIA GŁOWACKA
JOLANTA RUSSEK-GÓRZYŃSKA
JOANNA SOBIESKA
ALEKSANDRA ZAWIERUSZANKA

Panna Młoda — ELEONORA HARDOCK

Pan Młody — CZESŁAW LASOTA

Wojna, katastrofa

Matka Polonia — WIESŁAWA MAZURKIEWICZ

Szlachta młoda — ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
KAROL STĘPKOWSKI
PAWEŁ UNRUG
WOJCIECH ZEIDLER

Panny — ANITA DYMSZÓWNA
MARIA GŁOWACKA
JOLANTA RUSSEK-GÓRZYŃSKA
JOANNA SOBIESKA
ALEKSANDRA ZAWIERUSZANKA

Satyr — DAMIAN DAMIĘCKI

Sejmik II

Król — HENRYK MACHALICA

Biskupi — ROMAN BARTOSIEWICZ
KAZIMIERZ ZARZYCKI

Statyści polscy — ANDRZEJ BOGUCKI
JÓZEF PIERACKI

Szlachta stara — ALEKSANDER BŁASZYK
WOJCIECH BRZOZOWICZ
CZESŁAW LASOTA
GUSTAW LUTKIEWICZ
EUGENIUSZ ROBACZEWSKI
ZDZISŁAW SZYMAŃSKI
JERZY TUREK
KRZYSZTOF WIECZOREK

Szlachta młoda — ANDRZEJ CHRZANOWSKI
MAREK DĄBROWSKI
ALEKSANDER IWANIEC
MIECZYSŁAW KALENIK
KAROL STĘPKOWSKI
PAWEŁ UNRUG
WOJCIECH ZEIDLER

Szlachta

Kościół

Diczowicy	— MAREK DĄBROWSKI KAROL STĘPKOWSKI PAWEŁ UNRUG WOJCIECH ZEIDLER
Biskupi	— ROMAN BARTOSIEWICZ MICHAŁ PLUCIŃSKI KAZIMIERZ ZARZYCKI
Innowiercy	— ANDRZEJ CHRZANOWSKI MIECZYSŁAW KALENIK
Szele	— WOJCIECH BRZOZOWICZ GUSTAW LUTKIEWICZ JERZY TUREK
Szlachta	— ALEKSANDER BŁASZYK WOJCIECH BRZOZOWICZ ALEKSANDER IWANIEC CZESŁAW LASOTA GUSTAW LUTKIEWICZ EUGENIUSZ ROBACZEWSKI ZDZISŁAW SZYMAŃSKI JERZY TUREK KRZYSZTOF WIECZOREK
Panny	— ANITA DYMSZÓWNA MARIA GŁOWACKA JOLANTA RUSSEK-GÓRZYŃSKA JOANNA SOBIESKA ALEKSANDRA ZAWIERUSZANKA

Część II

Bal

Obywatele	— HALINA MICHALSKA DANUTA WODYŃSKA ROMAN BARTOSIEWICZ ANDRZEJ CHRZANOWSKI ALEKSANDER IWANIEC MIECZYSŁAW KALENIK WOJCIECH ZEIDLER
Piast	— CZESŁAW JAROSZYŃSKI
Matka Polonia	— WIESŁAWA MAZURKIEWICZ
Samuel Zborowski	— WOJCIECH ZEIDLER
Król Stanisław August	— HENRYK MACHALICA
Poniatowski	— JÓZEF PIERACKI
Satyr	— DAMIAN DAMIĘCKI
Damy	— EWA KRASNODĘBSKA MARIA SEROCZYŃSKA
Szlachcianki	— HALINA MICHALSKA DANUTA WODYŃSKA
Panny	— ANITA DYMSZÓWNA MARIA GŁOWACKA ELEONORA HARDOCK JOLANTA RUSSEK-GÓRZYŃSKA JOANNA SOBIESKA ALEKSANDRA ZAWIERUSZANKA
Biskupi	— ROMAN BARTOSIEWICZ KAZIMIERZ ZARZYCKI
Szlachta	— ALEKSANDER BŁASZYK WOJCIECH BRZOZOWICZ ANDRZEJ CHRZANOWSKI MAREK DĄBROWSKI ALEKSANDER IWANIEC MIECZYSŁAW KALENIK EUGENIUSZ ROBACZEWSKI KAROL STĘPKOWSKI JERZY TUREK PAWEŁ UNRUG KRZYSZTOF WIECZOREK

Scenografia
HENRYK REGIMOWICZ

Reżyseria
ROMAN KORDZIŃSKI

Muzyka
RYSZARD GARDO

Asystent reżysera
WOJCIECH ZEIDLER

W spektaklu użyte zostały utwory następujących autorów: J. Baki, J. Blandrata, D. Bratkowskiego, E. Brylla, S. Cat-Mackiewicza, A. Czahrowskiego, W. Dembołęckiego, S. Jabłonowskiego, J. Kitowicza, W. Kochowskiego, M. Krowickiego, K. Mecherzyńskiego, K. Opalińskiego, Ł. Opalińskiego, S. Orzechowskiego, W. Potockiego, H. Powodowskiego, M. Pudłowskiego, D. Rudnickiego, J. Ruggieri, S. Rysińskiego, J. Słowackiego, S. Szemiota, K. Twardowskiego, S. Twardowskiego, Vautrin, S. Wasylewskiego, J. Wereszczyńskiego, A. Władysławiusza, Wraxalla, anonimowe teksty staropolskie oraz literatra sowizdrzalska Jana z Kijan i J. Łącznowolskiego.

Dyrektor i Kierownik Artystyczny
ADAM HANUSZKIEWICZ

Zastępca Dyrektora
TADEUSZ KAŹMIERSKI

Kierownik Literacki
JERZY S. SITO

WDA-1. Zam. 2725/72. Nakład 5000. A-7